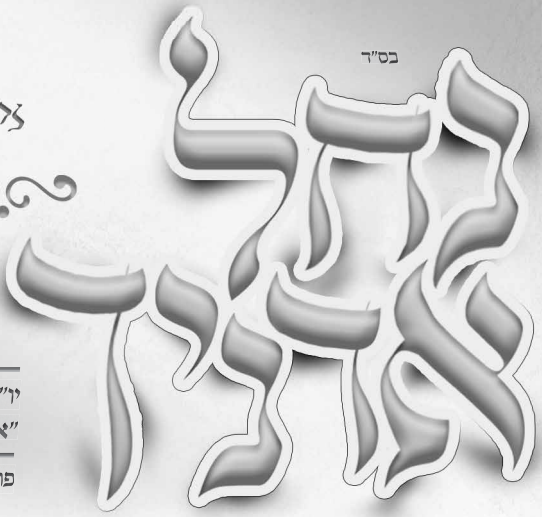

להגלות נעים תורה וחסידיה
מנדר היוצא מעוד

יו"ל ע"י התאחדות האברכים
"אדנים לתורה" דחסידי זוטשקא
פר' כי תבוא תשפ"ד • גליון ערב

נדר קדומים

מעין נובע במשנת כ"ק מרן רבוה"ק ז"ע

פלאות התורה מאוצרותיו של
הגה"ח ר' זרח רונטל שליט"א

חזקי הנדר

"שאיני כפוי טובה" ענין הביכורים והעסק סביבם לתכלית הבריאה להכיר בחסדי ה'

חומר מצות ביכורים

דברים מופלאים ביותר מצינו על מצוות ביכורים שבפרשתנו, שלרבי יעקב מעמדין היא מצוה חיובית יותר ממצוות עליה לרגל. ועל עליה לרגל הוא דן האם היא מצווה חיובית או רק מצוה קיומית, שהרבה מאוד סוברים שאין בעליה לרגל חיוב אלא כל מי שעולה לרגל מקיים מצוה, אבל בביכורים בוודאי יש מצווה חיובית. ובוודאי מעשר למדנו "וגם לרבות ביכורים", וא"א לומר ויודי מעשר אם לא עלה להביא ביכוריו. ועוד מצינו חומר בביכורים, שבמעשרות אינו מוכרח להפריש הוא בעצמו את התרומות ומעשרות. מש"כ בביכורים המפריש ביכוריו להעלותם לירושלים לא ישלחם ביד שליח, אלא דוקא צריך לעלות לבד כדי שיוכל לקרוא את פרשת הביכורים, שאם לא כן לא יצא יד"ח.

והאלשיך הק' בתורת משה, (כ' תבא טו, א) עה"פ "ולקחת מראשית כל פרי האדמה... ואמרת אליו וכו' מציין, שאין בכל התורה כולה מצווה שעושים אותה ומקיימים אותה בצורה כ"כ חגיגית ויש כ"כ הרבה הלכות ופרטים בכל סדר הבאת הביכורים שעל כל אותם פרטים נצטוונו עליהם במפורש בתורה מאת השם.

סדר הבאת הביכורים

ומובא במשניות ביכורים פרק ג וברמב"ם (מתוך פ"ג ופ"ד): יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה וכו', כורך עליה גמי ואומר הריהו ביכורים.. ובספר דרך אמונה מביא מהרמב"ם שביכורים טעונה כלי, ואם לא הביא בכלי לא יצא, והוא מדאורייתא שכתוב "ישמת בטנא". ומובא ברמב"ם בהל' ביכורים (פ"ג ה"ד) ובפ"י הרדב"ז, ומצוה מן המובחר להביא כל מין ומין בכלי בפני עצמו, ואם הביאם בכלי אחד יצא. ולא יביאם בערבוב אלא שעורים מלמטה וחטים על גביהן חזיתים על גביהן ותמרים על גביהן ורמונים על גביהן ותאנים למעלה מן הכלל. ויהיה דבר אחד מפסיק בין מין ומין, כגון הוציץ וחלף, או עלין וכיוצא בהן. ומקיף לתאנים אשכולות של ענבים מבחוץ. וכשהיו מביאין את הבכורים היו מביאין בידם תורין ובני יונה, וכן היו תולין מצדי הסלים תורין ובני יונה כדי לעטר את הבכורים. אלו שעם הסלים היו קרבים עולות, ואלו שבידיהן היו ניתנין לכהנים.

כיצד מעלין את הבכורים, כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעירו של מעמד כדי שלא יעלו יחידים, שנאמר רוב עם הדרת מלך. ובאים ולנים ברחובה של עיר ולא יכנסו לבתים מפני אהל הטמאה, ובשחר הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל ה' אלקינו, והשור הולך לפניו וקרניו מצופין זהב ועטרה של זית בראשו, להודיע שהבכורים משבעת המינין, והחלילים של ביהמ"ק [שמנגנים עמהם] המשך בעמוד ב' <<

בנו של הרה"ק ר' יוחנ'טשע מראחמסטרייווקא, והרה"ק מראחמסטרייווקא עוד היה בחיים בעת החתונה. בשבת שבע ברכות התפללו חסידי קארלין וראחמסטרייווקא יחדיו, אך בעריכת השולחן ערך החתן - הפראנקפורטער את השולחן לחוד, ור' יוחנ'טשע מראחמסטרייווקא לחוד. והיה אחד מחסידי קארלין שחשב לנצל את ההזדמנות לילך לשוה"ט אצל הרה"ק מראחמסטרייווקא שהיה מזקני הדור.

וענית ואמרת לפני ד' אלקין וגו'. פרש"י, לשון הרמת קול, עכ"ל. הטעם בזה, מפני שקול הקדושה צריך לגבור על כל שאר הקולות הגשמיים הנמצאים באויר העולם, אשר המה מצד הסט"א, וקולות זרים אלו מנסות להכריז באזוני, כאילו יש כח ביד האדם לפעול כל זה, וכאילו כוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה. ועל כן צריך לומר בקול רם ארמי אובד אבי יורד מצרימה וגו', כלומר עבדים היינו לפרעה במצרים, ולולא ד' שהי' לנו כבר לא הי' שריד ופליט משונאייהן של ישראל. והשי"ת ברוב רחמי הוציאנו משם והביאנו לארץ ישראל נתן לנו שדה וכרם. ואנו יודעים ומאמינים שאנו כחומר ביד היוצא, וכל אשר יש לנו הוא רק מאתו ית"ש. ועל ידי שיכריז כן בקול רם, יגרש את הקולות הזרים ממוחו, ויכניס ללבו את האמונה הטהורה שהכל מאתו ית"י.

נמצא שתכלית מה שצריך לקיים "וענית ואמרת", הוא להוציא מפיו את הדיבורי קודש של האמונה הטהורה בעוז ובתעצמות. ולהכריז שפירות אלו הם "ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ד'". ועיקר התכלית הוא "השתחוית לפני ד' אלקיך", להתבטל מפני הדר גאונו, ולהכנע לפניו ית' לגמרי, ממתת השתפכות וגשי קודש של הודיה והכרת הטוב לאבינו שבשמים.

בשולה"ט שאלו חסידי ראחמסטרייווקא את רבם מה דעתו על תפילתם של חסידי קארלין הנעשית בקול רעש גדול, ואמר להם "אויב די הארץ האלט אויך דער בני, איז זייער גוט". ענה אותם חסיד קארלין אמרו, במחילת כבוד הרבי, רבינו הרה"ק הבית אהרן זי"ע לימדנו אחרת, הרי כתוב בפסוק (במים ל' י"ז) "בפיך ובלבבך לעשותו", ואמר הבית אהרן דאילו היה נאמר "בלבבך ובפיך", לא היינו יכולים לפתוח את הפה לדבר לפניו ית' עד שהיינו בטוחים שגם הלב אווזו בכך. אבל כיון שכתוב "בפיך ובלבבך", הפשט הוא "אזוי פיהל זאלסטו זאגן מיט'ן מאל, עד שגם הלב יבין זאת".

וזה לשון רבינו הנחל יצחק (תנח"ח) "ונשמע קולו בבואו אל הקודש, הרמז בזה, שכאשר האדם נכנס לעבודת הקודש בתורה ובתפלה, צריך להיות נשמע קולו, קול ד' בהדר, כי ש נחת רוח להבוב"ה משמיעת קולם של ישראל בעת עבודתם... ועי' אתערותא דלתתא נעשה אתערותא דלעילא שיהי' נשמע במרומים קול התורה וקול התפלה של ישראל, שזהו הנחת רוח הגדול של אבינו שבשמים".

וענית ואמרת – בקול רם

עבודת התפלה הינה עבודה עיקרית בעבודת השם, אשר רבותינו הק' הדריכו ודרשו להתפלל בקול ובנעימות. ועל אף שהיו מהקדמונים שדרשו שאין זה מן הראוי לאדם להגביה קולו בתפילתו, אם כל זה הכריעו להלכה ולמעשה להתפלל בקול רם המעורר הונוה, כלשונו הק' של רבינו הר"ד אלימלך מליזענסק זיע"א בצעטייל קטן (סעי' י"א) "רגיל את עצמו להתפלל בכל כוחו ובקול המעורר הכוונה". עכ"ל"ק.

ויסוד הדברים בלשון הרמב"ן בדבריו הידועים והמפורסמים בסוף פרשת בא, וזה לשונו הק': "וכוננת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה, ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו. וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) "ויקראו אל אלקים בחזקה" (יונה ג, ח) מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול חציפא נצח לבישה", ע"כ לה"ק.

זה לשון הילקוט שמעוני (שיר השירים): "דבר אחר השמיעני את קולך כי קולך ערב" כשאתם מתפללים בקול גבוה קולכם ערב", ע"כ. וכן בדברי הרוקח דוד אמר "ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו" (תהלים ק"א) וכו' וכל קרבי את שם קדשו, זהו כשהאדם אומר בקול רם בחזק כל קרבי מתנפחין בקולו ונפתחין, זהו כל קרבי. ע"כ לשונו, שבדווקא צריך להתפלל בקול רם. וכן כתב בספר חסידיים (תת"ח) ז"ל: "כשיברך הקב"ה צריך לברכו בקול רם כי בקול רם כל הקרבים מתנועעים", ע"כ. ובמקום אחר כתב (ק"ח) שאף מי שאינו מכוון ואפי' אם שוגה בלשונו, עושה נחת רוח ליצרו ובוראו בתפילתו בקול רם, וז"ל: "וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים זמרה ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות, תפילתם וזמירותם מתקבל כריח ניחוח, וגם הקב"ה שמח עליו שמחה גדולה ואומר כמה הוא מזמר לפני לפי דעתו על זה נאמר "ודגלו עלי אהבה", עכ"ל.

ונגד אלו המעוררים שגנאי הוא להתפלל בקול רם כתב הרה"ק מקאמאראנא דברים נוראים, וזה מקצת לשונו הק' בחומש היכל הברכה (בפרשתנו) "לפעמים אין האדם יכול להתפלל אפילו בשבת, צריך על כל פנים לדבר אותיות פסוקי דזמרה בכל כחו בקול גדול בהרגש גדול, עד שבא לפני המלך ומתנפל ומתחנן לפניו כאין, ונמתקין הדינין, ובא לפני המלך בתפלת לחש בחשאי והסתה, ואל תשגיח אחי בספרים וכו', אף שאתה בקטנות גמור אם לברך נכנע הרבה לפני קונך, אדרבה תתגבר בכל כחך לומר פסוקי דזמרה בקול גדול ולא יספך ובכל כחך, אפילו במעט חיות ובהכנעה, וזוה נמתקין הדינים והשמאל נעשה ימין אמן כן יהי רצון". ע"כ לה"ק.

וסיפר הגרא"ד פרידמן זצ"ל, ששמע מר' אהרן מזיטאמיר (מתל אביב) ששמע מיהודי חסיד קארלין שהיה בחתונתו של הרה"ק הפראנקפורטער - הינוקא מקארלין זי"ע [שידוע הוכתר לרבי בגיל חמש], שבא בקשרי שידוכין עם בתו של הרה"ק ר' דוד"ק זע"א זאטיפולער שהיה

ביומו תתן שכרו (ב)

תנאי בל תלין: נביא כאן עוד תנאים שבהם אינו עובר על בל תלין:

ה. יום השוק: פועל שמכיר בבעה"ב שאין דרכו להיות בידו מעות אלא ביום השוק, וכן באופן שאין הדרך לשלם מיד אלא כשיעשו חשבון, ובכלל זה כל אופן שאין חיוב התשלום בגמר העבודה, שוב אינו בב"ת וכו', ורק אם מאחר לשלם מעתה עובר באיסור דרבנן של בל תשהא. ולכן מוסדות חינוך שעיקר הכנסותיהם הם משכר לימוד מההורים שמשלמים בזמן קבוע לפי הוראת קבע, והעובדים יודעים שמשלמים שטרם רק כשהמוסד מקבל כספים אלו, שאז כבר עבר זמנו, אין המעביד עובר באיסור הלנת שכר דומיא דיום השוק. חשבונות חשמל גז ומים היו כמכירה ואינם בכלל המצווה של ביומו תתן. חשבונות טלפון היו שכירות (בחז"ת טלפון), מ"מ לא שייך בזה ב"ת היות והתנו מראש שלא ישלמו בזמן.

ה. המחאה אצל חנווני: אם הפועל עובד בקבלנות בביתו (של הפועל) כל שאמר בעה"ב אל הפועל שיקח שכרו מאדם אחר, והלה קיבל ע"ע ליתן לו וגם הפועל הסכים לכה, אין בעה"ב עובר בלא תלין אף אם לבסוף לא קיבל הפועל שכרו, והאחר אינו עובר על בל תלין אף כשהסכים ליתן ולבסוף לא נתן בזמנו כיון שהוא לא שכרו.

ו. הביא את העבודה: אין בעה"ב עובר על בל תלין אלא הביא הפועל את העבודה לביתו, כגון אם שכרו לעשות לו בגד ועדיין לא הביאו אליו, אינו עובר. והטעם, דעדיין לא הגיע זמן הפרעון עד שיביאו, ואז עובר בבל תלין אם לא משלם עד סוף עונה מעת שהחזירו.

ז. הודעה: אם הודיע לו שהכסף מוכן, אף שעדיין לא נתן לו הכסף ביד אינו עובר באופן שיוכל לקחת את הכסף בו ביום.

אופני התשלומים: לכתחילה עדיף לשלם במזומן. בצ"ק: דנו הפוסקים האם דינו כמי שפרע ביומו ויש בזה כמה אופנים: אם תאריך פרעונו לאותו יום והבנק פתוח ויכול לפרוט לפני השקיעה נחשב כפרע ביומו, ואם הבנק סגור נחלקו פוסקי זמנינו אם מועיל (פתיח חושן). צ"ק דחוי אם נותנו בהסכמת הפועל אינו עובר בב"ת, ונחלקו הפוסקים האם מקיים מצוות ביומו תתן. צ"ק שחזר מסיבה שלא היה כיסוי לצ"ק עובר הבעה"ב בב"ת למפרע.

סיכום: תלן שמשלם בזמן י"א שמקיים המצוה של ביומו תתן אך כדי לעבור על הלאוין צריך שיתקיימו התנאים הנ"ל. ועצה טובה לינצל מהלאוין להתנות מראש שלא משלם בזמן, ואם לא התנה יפייסו עתה ויבין שבאמת מתפייס.

סליחות

יום א' דסליחות: מתחילים לומר סליחות במוצ"ש הסמוך לר"ה. ומהגיונו לומר במוצ"ש בחצות, ומקורו מלקט ישיר (תלמוד תה"ד) להתחיל במוצ"ש מתוך שמחה של מצווה, בבגדי שבת ושמחת התורה, ששבשבת יותר זמן פנוי ללמוד.

טבילה: אף שהקיל בטבילה בשבת, מ"מ בטבילה של יום דסליחות וטבילה ע"ה החמיר מאד (אמרי פרחים).

מנין: אין להתחיל אשרי עד שיתאספו עשרה. ואם קשה להמתין, יתחילו וכשיגיעו עשרה באמצע הסליחות יאמרו קדיש אחרי אמירת ג' פסוקים. אם היה מנין באמירת סליחות ובסוף יצאו ונשארו רוב מנין, אפשר לומר קדיש אך לא י"ג מידות.

עמידה: טוב לעמוד בשעת אמירת הסליחות (מ"א), ומי שקשה לו, יעמוד עכ"פ במשך אמירת קל מלך יושב, י"ג מידות, ובאמירת הוידיים. וטוב לשחות בוידיי כמו במודים. ואם קשה לו סגי לכוף מעט (מ"ב שעה"ד ת"ר). ולחולה ולזקן אפשר להקל להתוודות ע"י סמיכה, ומאמירת זכור רחמין עד שמע קולינו מותר לישב (מ"א).

שם מחבר הפיוט: ראוי לכוין בכל פיוט או סליחה שם מחברו שזכרנו תעמוד לנו שתעלה התפילה לרצון, כי יש נח"ל לאותו מחבר כשאומרים פיוט שלו בכוונה (קב הישר פ"ב).

י"ג מידות: מקורו: ויעבור ה' על פני ויקרא, אמר ר"י אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ והראה למשה סדר התפילה, אמר לו כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם (ר"ה ת"ב).

תועלתה: אמר רב יהודה ברית כרותה לי"ג מדות שאינם חוזרות ריקם (גמ' שם).

כוונה: יצריך אתה לדעת כי כל המבין י"ג מדות ויודע פרושן ועקרון ומתפלל בהם בכוונה אין תפילתו חוזרת ריקם, אא"כ היו בידו עבירות שמעכבות זה. והנה בזמן הזה שאנחנו שרויים בגלות ואין לנו כה"ג לכפר ומזבח להקריב קרבנות ולא ביהמ"ק להתפלל בתוכו לא נשאר לנו לפני ה' אלא תפילתנו וי"ג מידותיו (רבינו בחיי יע"ש עוד שמפרש בטו"ד ונעם ק"ו וכן בשל"ה שני האותיות וקרבן נתנאל סוף"ג ד"ה שאריכו לפרש בענין הי"ג מידות). עיקר ענין אמירת י"ג מידות לשוב בתשובה ולהשיך י"ג מכלין דרחמי לדמות עצמו לד' במידותיו מה הוא רחום וכו' לחלק צדקה לעניים שיתעורר צדקה וחסד למעלה" (עבודת ישראל נצבים).

פירושה: כשאומרים קל מלך יושב יש להפסיק בין ויקרא בשם, לבין ד', הכוונה דהקורא הוא ה' (אבודרהם). וי"א דהקורא הוא משרע"ה שקרא בשמא דה' (רש"י). וטוב לכוין לשני הפירושים (לקיטת מהר"ח).

יחיד: אסור לומר י"ג מדות בדרך תפילה ובקשה, דנחשב דבר שבקדושה שאינו בפחות מ'. אך מותר לאומרו דרך קריאה כקורא בתורה (מ"ב תקס"ה). ולא דווקא בניגון של טעמים, אלא העיקר שלא יהיה דרך בקשה (א"ש). ויעוין במאור ושמש (י"ח) ולכן אומרים י"ג מידות דווקא בציבור, כיון שבמנין יש אצל כ"א מדה אחת מ"ג מידות, ואז שפיר קורא ד' 'אם יעשו לפני כסדר הזה אני מוחל להם'. ונחלקו ביחיד האומרה האם צריך להשלים כל הפסוק עד ורבעים או לא (מ"ה). וע"פ האריז"ל אין לומר כלל י"ג מידות ביחיד.

עמידה: צריך לאומרו בעמידה כמו כל דבר שבקדושה, אפי' למי שקשה לו לעמוד (מ"א).

בציבור: יחיד השומע ציבור שאומרים י"ג מידות יאמר עמהם. אך בעומד באמצע פסוד"ז וכ"ש ברכת ק"ש, כיון דענייתם אינו מעיקר הדין א"צ. וכן כשעוסק בתורה אינו חייב להפסיק. אך המנהג להפסיק אם לא כשלמד בברים. אם אוזח לפני הי"ג מידות והציבור כבר אומרים י"ג מידות, מוטב שידלג ויאמר עמהם ואח"כ ישלים (שבט הליהו).

מחי ומסי: וכן כל שאר תפילות הנאמרות בארמית, אין לאומרם ביחיד. ואפי' אם התחיל ויצאו מקצת לא ימשיך לאומרו. אך אם יש עדיין אנשים שאומרים סליחות אף שגמרו מחי ומסי יכול היחיד לאומרו (הליכ"ש).

פתיחת הארון: מעיקר הדין א"צ לעמוד בפתיחת הארון מפני שהס"ת מונח במקומו, אך העולם נהגו לעמוד (שעה"ש). וכוונת המנהג אינו כשאר מנהגים אלא מצוה בעלמא (א"ב מ"ב).

הלימוד בקול מפריע לחברותא

אנו לומדים בחברותא בבית המדרש, ולידינו יושב אברך ולומד בקול מעבר לרגל, וזה מפריע לנו לשמוע אחד את השני, בקשתי ממנו ללמוד קצת יותר בשקט, והוא אומר שהלימוד בקול גם מסייע לו בריכוז, וגם מסייע לו בזכרון, ונשאלת השאלה מי צודק האם האברך שלומד בקול, או החברותא שהלימוד בקול גדול מפריע להם ללמוד.

תשובה לשאלה משבוע שעבר

השאלה בקצרה: האוכל בקידוש והפתיעו אותו במאכל שאינו רגיל, האם צריך לברך על המאכל פעם נוספת, או שיצא בברכה הראשונה.

תשובה: כתב בשו"ע (או"ח סימן קעט סעי' א-ג) שאם גמר לאכול וכבר אמר הב לך ונברך, הרי זה היסח הדעת, ואם רוצה לשתות צריך לברך, ואם רוצה לאכול נחלקו הרא"ש ורבינו יונה. ולמעשה כתב במשנ"ב (סק"ט) שהעיקר כדעת הרא"ש שנחשב להפסק, ולכתחילה יש לזהר שלא לאכול. אולם מי שסומך על שלחן אחרים, אפילו אמר הב לך ונברך, לא הרי היסח הדעת עד שיאמר בעל הבית.

ודנו הפוסקים מה הטעם שאינו צריך לברך, האם זה מטעם שהיסח הדעת בטעות, או משום דין בבעל הבית. באשל אברהם (בוטשאטש) הסתפק מה הדין כשבעה"ב אינו יודע מה הוכן להסעודה, והעמיד מי שיסדר הסעודה ואינו משגיח כלל מה הוא פרטיות הסעודה, האם בזה הכל תלי בדעת המכין ומסדר, או מ"מ הכל לפי רצון בעל הבית שכשמצאו הוא נמלק, כן הוא לכל בני הסעודה.

ובערון השולחן (י"ח) כתב בפשיטות, דהב לך ונברך אינו היסח הדעת כשדימה הבעה"ב שאין עוד מה לאכול, ואמרו לו שעדיין לא נגמרה הסעודה דהוי היסח הדעת בטעות כי אלולי ידע זה לא היה אומר הב לך ונברך, דהא מטעם זה אין אמירת האורח כלום מפני שסומך על שולחנו של בעה"ב, ואינו יודע אם נגמרה הסעודה, וא"כ גם בבעה"ב כן הוא.

מאיך הפמ"ג (א"א סק"ג) כתב שדין זה הוא רק בבעל הבית משום כל מה שיאמר בעל הבית עשה, כבסימן ק"ע (ט"ו סק"ג) אם יאמר בעל הבית שיאכל "עמו" מוכרח הוא, לא מסח דעתיה, נמצא שלדעת הפמ"ג דין זה אינו מחמת היסח הדעת בטעות שלא ידע שיש עוד לאכול, אלא מחמת הדין שאם בעל הבית אומר לו לאכול צריך לאכול. ולדעת הערוך השולחן הטעם משום טעות, כיון שאילו ידע לא היה מסיח דעתו, והאשל אברהם מסתפק בזה.

ולפי זה האוכל בביתו, ואינו יודע מה אשתו הכינה לסעודה, ואמר הב לך ונברך, לדעת הפמ"ג נחשב להיסח הדעת, ולדעת הערוך השולחן זה היסח הדעת בטעות, והאשל אברהם מסתפק בזה. וכן כתב בדעת תורה שלפי הפמ"ג בבעה"ב עצמו לא שייך לומר דאתא של אשתו העוסקת בהגשת המאכלים סמיה, ואם אמר הב לך ונברך הוי היסח הדעת. וכן כתב באור הלכה (י"ח ע"ב) שמלשון השו"ע שכתב על שלחן אחרים, לכאורה משמע דוקא מפני דעת בעה"ב אדם מבטל דעתו, אבל לא באופן אחר, וכן משמע קצת בפמ"ג ע"ש וצ"ע למעשה.

ולכאורה גם בעניינו כשאחד עשה קידוש בבית הכנסת, אין לי דין בעל הבית שמה שאם אומר לאכול צריך לשמוע בקולו, ולכן אם הסיחו דעת בטעות, לשיטת הערוך השולחן אין צריכים לברך, אולם לשיטת הפמ"ג הדעת תורה והביאור הלכה שזה דין רק בבעל הבית, צריכים לחזור ולברך.

אלא שנראה שכל זה אמור רק לגבי מי שעשה היסח הדעת בפירושו, שאמר הב לך ונברך, שעל זה יש לדון אם זה נחשב להיסח הדעת בטעות או לא, אבל אם לא עשה היסח הדעת בפירושו אלא שלא היה בדעתו לאכול, שעל זה כתב בשו"ע (שם ס"ה) הקרואים בבית בעל הבית לאכול מיני פירות, ומביאין להם בזה אחר זה, אינם צריכים לברך אלא על הראשון.

לכאורה בדין זה גם הפמ"ג מודה שאין זה דין דווקא בבעל הבית, אלא שגם בעל הבית אצל אשתו, או שיושבים בקידוש וסומכים על אחרים שמגשימים את האוכל שאין צריך לברך, כיון שלא עשו היסח הדעת בפירושו, אלא שרק לא כיוונו, ובוזה מועיל מה שאחרים כן כיוונו.

וכן כתב בשו"ת שקל להחכמה (ד"ו סימן סט) שדברי הפמ"ג והביאור הלכה, הם לגבי היסח הדעת בטעות, אבל לגבי ברכה, אינו צריך לברך אלא על הראשון, בין באורח אצל בעל הבית, בין בבעל אצל אשתו, והוא הדין בכל אחד שסומך על אחרים.

ונגלה כבוד ה' – תכלית הבריאה

ארוחה על שום מה

ליל שישי בביהמ"ד בעיר אוורייטש. תפילת מעריב הסתיימה זה מכבר, גם אחרוני המתמידים קמו ממקומם, אך העלם הצעיר ישב בביהמ"ד ולמד בהתמדה. השמש הישיש הגיע וכיבה את הנרות בנברשת הגדולה, הוא איבק את הספסלים והיטיב במקומם לקראת יום המחרת שיתחיל בעוד שעוה לא רבות. הוא היטיב את הנרות בעמוד החון, סידר בפעם המי יודע כמה את פרוכת ארון הקודש הירוקה והמרופסת, ופנה לאחוריו בצעדים מדודים, יוצא מביהמ"ד ונועל את דלת העץ העתיקה בחריקת מנועל שידע ימים טובים יותר, וביתניים יושב בחור הצעיר, נר חלב נוטף מגיה אורו לפניו, והוא מתנועע מעל גבי גמרא גדולה, מצחו חרוש קמטים ועל פניו נהרה.

לימים נודע העלם הצעיר כה'ב' עין' שהאיר את העולם בתורתו ובעבודתו, מהעיר אוורייטש שברוסיה ועד צפת עיה"ק שבארץ ישראל.

היה זה לביל שישי אחד שהבת עין היה נייעור ולמד כל הלילה בהתמדה עצומה וברציפות עד תפילת השחה. אחר תפילת שחרית בהתלהבות ובאש קודש, ואחר שהעביר את הסדרא שנים מקרא ואחד תרגום, הוא מקפל את תפיליו, ופונה לביתו. את האור שעל פניו אחר לילה שכזה א"א להסתיר. הוא נכנס לבית וניגש למטבח לטעום טעימה של שחרית כמנהגו תמיד, אך כאן חיכתה לו הפתעה. על השולחן הוא מצא צלחת מעלה הבל ובה עוף מבושל היטב, ואטריות סובבות אותה לרוב, ארוחה חגיגית ומיוחדת שעמלה אמו המסורה להכין כראוי לבנה המתמיד שעמל בתורה כל הלילה.

הבחור הקדוש הביט על הארוחה הדשנה שהוכנה עבורו, ומשהבין מדוע הכינו זאת בשבילו - להוקירו על לימודו בלילה, נשך את אצבעו בצער עמוק, עד שפיסת בשר נתלשה ממנו ודם ניגר ארצה.

"ולמה אני מספר זאת לכם" - סיים הבת עין ופנה לתלמידיו שהקשיבו בפה פעור, "כדי ללמדכם **אז מווערט נישט קיין גוטע יוד פון א הינדל מיט לאקשן**" [שלא נעשים יהודי טוב וצדיק מלאכול עוף ואטריות]...

שתכלית הבריאה היא הדירה בתחתונים, ששתייהם כאמור ענינם אחד הוא, גילוי הקב"ה בתחתונים ללא שום לבושים והסתרות. **"ונודע שימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלימות בריאת עולם הזה שלכן נברא מתחילתו [הגה"ה וקבלת שר עיקרו באלף השביעי כמ"ש בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל]**. כי כאמור הגילוי דימות המשיח זהו ה"תכלית" של כל הבריאה, ואין ענינה קבלת שר על העבודה, כי עיקר קבלת השכר היא באלף השביעי שאז מקבלים שכר שלא לפי ערך העבודה, ולכן נקרא "שכר" שהוא כעין מתנה, אבל הגילוי של ימות המשיח הוא התכלית הבריאה."

"וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו הראת ממש בריאה חושית כדכתיב וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופי' רז"ל מסתכלים למורח ושומעים את הדיבור יוצא אנכי כו' וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים דלית אתר ולא מליל מיניה עמהו כו'". מה שביאר לנו הרבי שעי' התורה שנקראת עוז וכן אפשר להתקיים אף בשעת גילוי אלוקות נשגב, זה כבר היה בשעת מתן תורה, שאז נתגלה הקב"ה בלי שום לבוש והסתור, עד שהיו יכולים לראות אותו בריאה חושית, והיה גילוי זה בכל העולם כולו, גלוי פניה ולמעלה למטה, הכל צעק ה' הוא האלוקים. **"והיינו מפני גלו רצונו יתברך בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו בטלים במציאות ממש כמארז"ל שעל כל דיבור פרח נשמות כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא עוז כמארז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייו כו'".** הסיבה שבעת מתן תורה ה' גילוי אלוקות בלי לבושים, מפני שעשרת הדיברות שבהם כלול כל התורה והמצוות הם פנימית רצון העליון. ולכן הגילוי דאז ה' עצום ורב, ואכן כלל ישראל נתבטלו אז במציאות, ונתקיים בהם שעי' התורה קיבלו עוז וכן לשוב ולהתקיים למרות גילוי זה."

"אמנם" נאמר ר' לייב, "אחר מתן תורה קרה מה שקרה, ומאז מצפים אנחנו לתיקון השלם. **"רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יזדכך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל עי' התורה שנקראת עוז ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתי' והלכו גוים לאורך וגו' וכת' בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכת' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו' וכת' לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפני פחד ה' והדר גאוונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון עוז על כל יושבי תבל ארצך וגו'".**

"נתבאר לנו אפיאז, מסכם ר' לייב, "שכל תקוות הבריאה ותכלית כל בריאתה היא שיבוא היום שאז יתקיים בנו "מלך על כל העולם כולו בכבודך", ואז יתגלה כבוד ה' בגילוי עצום עד שנוכל לראותו עין בעין בריאה חושית, ואז אכן יראו כל בשר יחדיו וכל הבריאה כולה תדע כי ה' אלוקי ישראל מלך. זהו תפילתנו ותשוקותינו" מסיים ר' לייב, "ואת זה אנו פועלים בעבודתנו פה בעולם העשיה בתורה ובמצוות. **"להיות לו דירה בתחתונים"**.

הארה

"תכלית" כל הבריאה הוא מה שיהיה לעתיד שיתגלה אור השם בלי לבושים והסתרות ואז נזכה ליהנות מזיו השכינה ולא להתבטל במציאות. זהו עי' התורה שנותנת כוח ועוז לישראל שלא להתבטל במצב של גילוי שכינה כזה.

פנקס לוח השנה הצהובה שתלה באורח קבע לצד דלת בית המדרש - הלך ונתדלדל, ומראהו הצנום מרעיד כל לב ברמז ד"ק שפעמי השנה באים אל סיכומם. בהתאמה לפנקס המתרוקן הולך בית המדרש ומתמלא מיום ליום ביהודים יקרים מכל שכבות הגיל אשר אחת שואלים מאת השם בימים אלו, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

בירכתי בית המדרש ישבו מיוענו בני החבורה, ויחד העלו ענינים שונים אודות הימים הקדושים הממששים ובאים. ר' לייב העלה זכרונות קדומים ורגשי קודש מראש השנה בצל הרב, ובזכרונו החד ורגשותיו ההומים העלה את כל בני החבורה אל אותה אורה נעלה אשר שררה בתפילות הימים הנוראים דשם. "איני יכול לשכוח", שח ר' לייב בעינים לחות, "איך ששנה אחת בתפילת העמידה, כאשר עמד הרבי בסילודין מתחטא לפני בוראו, הרים לפתע את ידיו והגביה את ה'עמוד' שעמד לפניו ושאי: **"וידע כל פעול כי אתה פעלתו. שאפילו חתיכת העץ הלזו תדע שאתה יצרתה"**. חקני החסידים אמרו, "סיים ר' לייב בהתרגשות, "שהמראה הזה העמיק להם כמה ובודים בפירוש המהלכה דראש השנה".

"אדם נראה לשאול, "בעוני לא זכיתי להבין מה כל הערש של ה' וידע כל פעול... ויבין כל יצור... הר' אנו בני ישראל ממליכים את הקב"ה על כל העולם, אנו עמך ואתה אלוקינו, ומה איכפת לנו שכל יצורי העולם, דהיינו כל האומות וכל אשר נשמה באפן, וכעת אפילו הדוממים - כולם ידעו שה' "אלוקי ישראל" מלך. את מי מעניין אם הגוים כן יודעים או לא יודעים, וכי זה חסר במאומה למלכות ה'?" שואל זאנויל באמת ובתמים.

"אכן", מפתיע ר' לייב ואומר, "ישנם דברים אשר צריכים להתבאר, מהו באמת תכלית הבריאה, וְלָמָּה תקוות כל היצירה. במה מתבטאת רצונו ית' בבריאת כל העולמות?".

"ובכן, כבר התחלנו לראות שתכלית כל הבריאה היא הענין ש'**נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים**". וכבר נתבאר לנו ענין 'דירה' זו, שזה ענין שכנינו של הקב"ה בתוכינו בגילוי בלי לבושים והסתרות. זהו על ידי עבודתנו בתורה ובמצוות מעשיות אשר עי' משרין את הקב"ה בעולם הזה."

"ומתי יתגלה הענין הזה? לעתיד לבא, אז נזכה ל'ראות' אלוקות בריאה חושית ללא שום לבושים והסתרות."

"אבל איך יתכן דבר כזה", שואל פנחס'ל, "הרי העולמות הכי עליונים צריכים לראות אלוקות רק עי' לבושים מחמת גילוי אור ית' שהם עלולים להתבטל מחמת אור זה. ואיך יכול להיות שאנו כן נזכה לראות אור אלוקות בגילוי בלי להתבטל?".

ר' לייב פותח את התניא קדישא וקורא **"ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקראת עוז וכן וכמארז"ל שהקב"ה נתן כח בצדיקים לקבל שכרם לעתיד שלא יתבטלו במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש, כדכתיב ולא יכנף עוד מוריק [פי' שלא יתכסה ממך כנףך ולבושך] והיו עיניך רואות את מוריק, וכתבי כי עין בעין יראו וגו' וכתבי ולא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וגו' כי ה' יהיה לך לאור עולם וגו'".** נתבאר לנו, מרחיב ר' לייב, שעי' שנתן לנו הקב"ה את התורה, שמייוחדת בעינין זה שהקב"ה בעצמו מלווה בתוך התורה, והוא כביכול נתן את "עצמו" לעמו ישראל, בזה נתן כח לישראל שיכולו מחד גיסא לראות בגילוי את אור אין סוף ב"ה, ומאידך גיסא שלא להתבטל במציאות אלא להשאר חיים וקיימים. וזהו הכח שניתן לצדיקים כח לעתיד, כאשר קבלו שכרם אשר הוא התענוג העילאי ליהנות מזיו השכינה ולא להתבטל במציאות מרוב הגילוי."

"ואם כן, ענין זה שהתכלית של הבריאה הוא הגילוי אלוקי בריאה חושית שיהיה לעתיד לבא, מתאים עם מה שנאמר לעיל

טנא מלא ברכות
הנו לשער כזה ברכת מולא טבא וגריא יאה קדם ירידעו העומד לימינו בכל עת, לכו רחב כאלם למען המערכת ולכל קודשי בית חינו, נחמד ונעים למעלה ולמטה
הרה"ח ר' אשר מאיר הכהן ברבר שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו
הכה"ח כמר דוב נ"י למול טוב ובשעט"מ
הנו לברכו שיהא הבנין עדי עד לדורות ישרים ומבורכים, ויראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

ידידנו הנכבד
הרה"ח ר' אברהם דוד חיימוביץ שליט"א
לרגל היכנס בנו
הכה"ח כמר יצחק אייזיק נ"י לעול תורה ומצוות למול טוב ובשעט"מ
ויה"ר שיראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

ידידנו הנכבד
הרה"ח ר' ישראל דוד כהן שליט"א
לרגל היכנס בנו
הכה"ח כמר חיים יצחק נ"י לעול תורה ומצוות למול טוב ובשעט"מ
ויה"ר שיראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

ידידנו הנכבד
הרה"ח ר' יעקב ריבל שליט"א
לרגל היכנס נכדו
הכה"ח כמר יצחק אייזיק חיימוביץ נ"י לעול תורה ומצוות למול טוב ובשעט"מ
ויה"ר שיראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

ידידנו הנכבד
הרה"ח ר' ישראל ברנדווין שליט"א
לרגל נישואי בנו
הכה"ח כמר משה יו"ט ליפא נ"י למול טוב ובשעט"מ
ויה"ר שיהא הבנין עדי עד ויראה ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

הגליון נדפס בחסות דפוס שווה לברכה והצלחה בכל הענינים • רח' השלושה 30 ב"ב • 03-6579999